

Briuselis, 2020 03 13
COM(2020) 112 final

ANNEXES 1 to 3

PRIEDAI

prie

**KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS
INVESTICIJŲ BANKUI IR EURO GRUPEI**

Suderintas ekonominis atsakas į COVID-19 protrūkį

1 PRIEDAS. COVID-19 PANDEMIJOS EKONOMINIS POVEIKIS

2020 m. vasario 13 d. paskelbtoje tarpinėje žiemos ekonominėje prognozėje Europos Komisija prognozavo, kad BVP augimas ES ir euro zonoje bus vangus ir sieks 1,4 % 2020 m. ir 1,2 % 2021 m. Tuo metu turėta labai nedaug duomenų, todėl rengiant šią prognozę atsižvelgta į nedidelį laikiną sukrėtimą, remiantis prielaida, kad pandemija už Kinijos ribų neišplis ir piką pasieks pirmame 2020 m. ketvirtyje, todėl šalutinis poveikis pasaulyje bus labai nedidelis. Kita vertus, prognozėje nurodyta, kad viruso plitimas kelia didelę neigiamą riziką pasaulio ir Europos ekonomikai.

Šiuo metu COVID-19 yra pandemija, ir Komisijos tarnybos parengė naujus jo galimo ekonominio poveikio įverčius. Tai yra apibendrinti scenarijai, o ne prognozė. Įverčiai apskaičiuoti remiantis atnaujintomis prielaidomis ir modeliavimo metodais. Reikėtų pabrėžti, kad krizės ekonominio poveikio mastas vis dar labai neaiškus ir priklausys, *inter alia*, nuo pandemijos plitimo ir valdžios institucijų gebėjimo greitai veikti, kad suvaldytų poveikį sveikatai ir ekonomikai.

Bazinis scenarijus pagrįstas dviem prielaidomis:

1) daroma prielaida, kad, remiantis naujausiais turimais įverčiais, COVID-19 pandemijos sukeltas mirtingumas ir sergamumas Europoje ir visame pasaulyje bus toks pats. Svarbu pabrėžti, kad, nors valstybėse narėse viruso plitimo tempas nevienodas (Italija šiuo metu paveikta labiausiai), daroma prielaida, kad ilgainiui visos valstybės narės bus paveiktos tokiu pačiu mastu;

2) atsižvelgiant į dabartines epidemiologines tendencijas valstybėse narėse, daroma prielaida, kad būtinų apribojimų, veikiančių darbo jėgos pasiūlą ir paklausą kai kuriuose sektoriuose (pvz., kelionių, mažmeninės prekybos ir kt.), poveikis bus didesnis nei Kinijoje.

Analizėje išskiriami perdavimo kanalai, kuriais COVID-19 darys poveikį Europos ekonomikai. Jie yra, be kita ko: i) sukrėtimas dėl pradinio Kinijos ekonomikos susitraukimo 2020 m. pirmą ketvirtį; ii) Europos ir pasaulio ekonomikos pasiūlos sukrėtimas dėl tiekimo grandinių sutrikdymo ir neatvykimo į darbą; iii) Europos ir pasaulio ekonomikos paklausos sukrėtimas dėl mažesnės vartotojų paklausos ir neigiamo netikrumo poveikio investicijų planams ir iv) įmonių likvidumo suvaržymų poveikis.

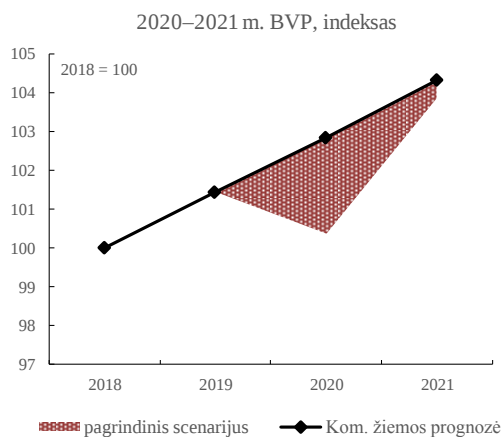
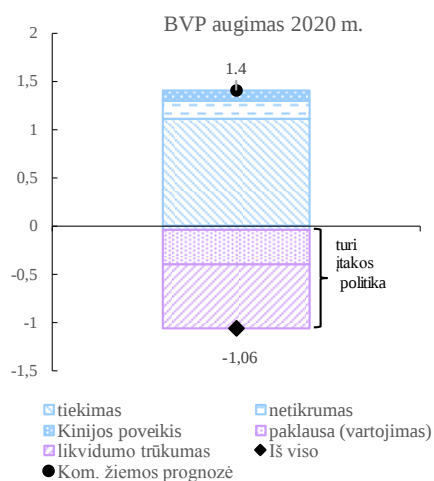
Numatoma, kad COVID-19 krizė turės labai didelį neigiamą ekonominį poveikį ES ir euro zonai. Dėl tiesioginio poveikio visais kanalais 2020 m. realusis BVP augimas turėtų sumažėti 2,5 procentinio punkto, palyginti su padėtimi, jei pandemijos nebūtų. Atsižvelgiant į prognozę, kad 2020 m. realiojo BVP augimas ES turėjo būti 1,4 %, tai reikštų, kad jis gali sumažėti iki kiek daugiau nei -1 % BVP 2020 m., o 2021 m. labai, tačiau neviseiškai, atsigaus.

Tačiau tam tikrą tiesioginį poveikį 2020 m. galima atsverti laiku ėmusių veiksmingų politikos priemonių, kurios galėtų sušvelninti neigiamą poveikį realiajam BVP. ES institucijos ir valstybės narės įgyvendina politiką ekonominiam krizės poveikiui sumažinti. Politikos priemonės nuo neigiamo Kinijos krizės poveikio neapsaugos, o nuo sukrėtimo dėl darbo jėgos pasiūlos apsaugos tik labai nedideliu mastu arba iš viso neapsaugos. Tačiau jos gali atlikti svarbų vaidmenį atsveriant neigiamą poveikį, susijusį su mažesne vartotojų pakausa ir likvidumo suvaržymų patiriančiomis įmonėmis. Su abiem šiais kanalais susiję kiek daugiau nei pusė numatyto galimo poveikio augimui, taigi yra daug galimybių ekonominį poveikį sušvelninti. Apskritai pagal bazinį scenarijų realusis BVP augimas dėl COVID-19 2020 m.

bus lygus nuliui ar net labai neigiamas. Siekiant sušvelninti ekonominį poveikį, labai svarbus koordinuotas ES institucijų ir valstybių narių ekonominis atsakas.

Negalima atmesti ir nepalankesnių scenarijų, susijusių su didesniu pandemijos poveikiu.

1 diagrama Numatomas COVID-19 pandemijos poveikis ES ekonomikai: 2020 m. scenarijus

Šaltinis: Komisija

2 PRIEDAS. NACIONALINĖS PRIEMONĖS, SUSIJUSIOS SU VAISTAIS, MEDICINOS PRIEMONĖMIS IR ASMENINĖMIS APSAUGOS PRIEMONĖMIS

1. KONTEKSTAS IR POREIKIS LAIKYTIS BENDRO POŽIŪRIO

COVID-19 viruso sukelta krizė yra precedento neturinti ekstremali pavojaus sveikatai situacija. Ji kelia didelę pasaulinio masto grėsmę ir turi didelį poveikį Europai.

Dabartinės krizės kontekste pagrindinė ES valstybių narių atsakomybė yra imtis tinkamų sveikatos priemonių. Itin svarbu, kad visų nacionalinių priemonių pagrindinis tikslas būtų sveikatos ir žmonių gyvybės apsauga, laikantis ES taisyklių. Šiuo atžvilgiu valstybėms narėms naudingos vidaus rinkos taisyklės, kuriomis užtikrinamas veiksmingumas, sinergija ir Europos solidarumas.

Medicininį ir asmeninių apsaugos priemonių vidaus rinka yra gerai integruota, kaip ir jos vertės grandinės bei platinimo tinklai. Būtiniausi produktai yra, be kita ko, apsauginiai akiniai, kaukės, pirštinės, medicininiai kombinezonai ir chalatai¹. Vienintelis būdas užtikrinti, kad kritinės svarbos produktų netrūktų žmonėms, kuriems jų labiausiai reikia (valstybinių sveikatos sistemų darbuotojams ir ypač sveikatos priežiūros specialistams, pagalbos vietoje grupėms ir pacientams), yra gerai organizuoti visą tų produktų tiekimo rinką.

Tam reikia europinio atsako. Jo imtis įsipareigojo visi Europos valstybių ir vyriausybės vadovai. Europos Vadovų Tarybos pirmininko išvadose po 2020 m. kovo 10 d. vaizdo konferencijos jie pavedė Europos Komisijai centralizuotai išanalizuoti poreikius ir pasiūlyti iniciatyvų, kad būtų išvengta trūkumo. Būtina užtikrinti, kad vidaus rinka veiktų tinkamai ir kad būtų išvengta visų nepagrįstų kliūčių, visų pirma kiek tai susiję su kaukėmis ir ventiliatoriais.

Atsižvelgdama į tai, Komisija pagal Bendrų viešųjų pirkimų susitarimą jau surengė asmeninių apsaugos priemonių viešųjų pirkimų procedūrą (ji pradėta 2020 m. vasario 28 d.) 20-čiai valstybių narių ir, priklausomai nuo galimybių įsigyti produktų rinkose ir valstybių narių ataskaitų, gali rengti kitus bendrus pirkimus.

Antra, kartu su valstybėmis narėmis ir Europos vaistų agentūra Komisija įsteigė vykdomąją iniciatyvinę grupę, kuri turi stebėti galimus vaistų trūkumus dėl COVID-19. Komisija taip pat stebi padėtį pasitelkdama Medicinos priemonių koordinavimo grupę ir jos pogrupius, pavyzdžiui, kiek tai susiję su įvairių diagnostikos priemonių prieinamumu ir naudojimo rezultatais ir bendradarbiavimu dėl skirtingų nacionalinių požiūrių į diagnostinius tyrimus. Galiausiai, taip pat palaikomi ryšiai su pagrindinėmis gamintojų ir kitų ekonominės veiklos vykdytojų, pacientų, vartotojų ir kitomis profesinėmis organizacijomis.

Trečia, Komisija analizuoja poreikius ir Europoje reikalingus gamybos pajėgumus siekdama užtikrinti, kad apsauginė įranga ir vaistai būtų prieinami ten, kur jų labiausiai reikia. Komisija remia pramonės pastangas reaguoti į šią išskirtinę situaciją.

Ketvirta, gali prireikti priemonių užtikrinti, kad esant trūkumui medicininės ir asmeninės apsaugos priemonės būtų rezervuojamos rinkoje ir nukreipiamos tiems, kam jų reikia

¹Visi šie reikmenys yra svarbūs ne tik apsaugai nuo COVID-19, bet ir keliuose kitose medicininio gydymo srityse dirbantiems sveikatos priežiūros specialistams (skubios pagalbos, lėtinių ligų, infekcinių, onkologinių ligų, operacijų, asmeninės globos ir kt.), taip pat kitos pramoninės veiklos ir veiklos, kuriai reikia rankų darbo, specialistams ir naudotojams (pvz., aplinkos apsaugos ir atliekų apdorojimo, cheminių ir biologinių procesų ir kt.).

labiausiai. Tam gali prireikti nacionalinių priemonių. Apie bet kokias planuojamas nacionalines priemones, kuriomis ribojama prieiga prie medicininės ir apsauginės įrangos, turi būti pranešta Komisijai, o Komisija turi informuoti kitas valstybes nares, kad jos galėtų pateikti pastabų. Koordinuotam atsakui užtikrinti Komisija sudarys jungtinę darbo grupę. Komisija taip pat ir toliau užtikrins būtiną koordinavimą, siekdama sudaryti palankesnes sąlygas keistis informacija, nustatyti visą būtiną sinergiją ir padėti veiksmingai bei darniai įgyvendinti nacionalines priemones. Jokios nacionalinės ribojamosios priemonės neturėtų užkirsti kelio nacionalinėje teritorijoje įsteigtoms įmonėms dalyvauti bendrose ES lygmens viešųjų pirkimų procedūrose ar jų atgrasyti nuo tokio dalyvavimo.

Kai kurios valstybės narės jau priėmė arba rengia nacionalines priemones, kurios turi įtakos būtiniausių produktų prieinamumui. Tokios priemonės, jei nebus gerai apgalvotos, užuot sumažinusios problemas, gali jas užaštrinti, ypač jeigu jomis bus siekiama riboti tarpvalstybinį atitinkamų produktų tiekimą, o ne nukreipti juos tiems, kam jų labiausiai reikia, tiek nacionalinėje teritorijoje, tiek visoje Europoje, kartu išvengiant atsargų kaupimo, panikos paskatinto pirkimo ir švaistymo, kai atitinkamoje valstybėje narėje produktai būtų naudojami neprioritetinėms reikmėms ar net kontraproduktyviai. Tikėtina, kad toks neigiamas poveikis bus dar didesnis, jei apribojimus nustatys valstybės narės, užimančios pirmaujančią ar pagrindinę poziciją asmeninių apsaugos priemonių ir medicinos priemonių gamybos, importo ir platinimo rinkoje. Pastarojo meto valstybių narių sprendimai uždrausti ar griežtai apriboti produktų (vienu atveju net 1 324 produktų), įskaitant paracetamolį ir medicinos priemones, eksportą didina trūkumo riziką kitose valstybėse narėse ir taip kelia riziką Europoje gyvenančių žmonių sveikatai; tokią padėtį būtina skubiai ištaisyti.

Toliau Komisija primena atitinkamas teises nuostatas ir bendrus tikslus, kurių turi būti siekiama visomis nacionalinėmis priemonėmis, kad jos ne tik būtų teisėtos, bet visų pirma prisidėtų prie visų valstybių narių pastangų mažinti riziką ir COVID-19 viruso krizės poveikį.

2. NACIONALINIŲ RIBOJAMŲJŲ PRIEMONIŲ TEISINIS PAGRINDAS

SESV 35 straipsnyje nacionaliniai eksporto ribojimai draudžiami. Pagal 36 straipsnį valstybės narės gali imtis priemonių, pateisinamų „žmonių sveikatos ir gyvybės apsaugos“ sumetimais. Šios individualios priemonės turi atitikti proporcingumo principą, t. y. turi būti tinkamos, būtinos ir proporcingos tokiam tikslui pasiekti: jos turi visoje ES užtikrinti adekvatų tiekimą asmenims, kuriems labiausiai reikia, užkirsdamos kelią bet kokiam būtiniausiomis laikomų prekių, tokių kaip asmeninės apsaugos priemonės, medicinos priemonės ar vaistai, trūkumui ar jo padidėjimui. Tai konkrečiai reiškia, kad:

1. Paprastas eksporto draudimas negali atitikti teisinio reikalavimo dėl proporcingumo. Tokia priemonė savaime neužtikrina, kad produktai pasieks žmones, kuriems jų labiausiai reikia. Todėl jos būtų netinkamos siekiant tikslo apsaugoti Europoje gyvenančių žmonių sveikatą. Pavyzdžiui, eksporto draudimas nesutrukdytų kaupti ar pirkti prekių asmenims, kuriems jų objektyviai reikia mažai ar visai nereikia, ir neužtikrintų būtiniausių prekių perdavimo ten, kur jų reikia labiausiai, t. y. apsikrėtusiems asmenims ar sveikatos įstaigoms ir jų darbuotojams.
2. Priemonės, kurios neturi aiškiai apibrėžtos ir realia būtinybe apribotos taikymo srities, rimto pagrindo ir (arba) ribotos taikymo trukmės, gali padidinti trūkumo riziką, todėl veikiausiai yra neproporcingos.
3. Priemonės, kuriomis reguliuojamos atitinkamos rinkos taikant adekvačius mechanizmus, leidžiančius nukreipti būtiniausias prekes ten, kur jų labiausiai reikia tiek valstybėse narėse, tiek kvalifikuotiems pirkėjams kitose valstybėse narėse, gali teigiamai prisidėti prie bendrų koordinuotų Europos pastangų gelbėti gyvybes.

4. Kainų reguliavimas gali padėti išvengti kainų kilimo ir piktnaudžiavimo jomis, jei šios taisyklės taikomos visiems atitinkamiems prekyautojams nediskriminuojant pagal pilietybę ar įsisteigimo vietą ir su sąlyga, kad kartu taikomos kitos tinkamos priemonės, kuriomis prekės tiekiamos tiems, kuriems labiausiai reikia.

3 PRIEDAS. VALSTYBĖS PAGALBA

Valstybės pagalba įmonėms, kurios dėl COVID-19 protrūkio susiduria su dideliais likvidumo poreikiais ir (arba) bankroto grėsme

Pagal ES valstybės pagalbos taisyklės, t. y. SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktu pagrįstas Komisijos gairės dėl sanavimo ir restruktūrizavimo, valstybės narės gali sunkumų patiriančioms visų tipų įmonėms suteikti skubią laikiną paramą paskolų garantijų ar paskolų forma. Tokia pagalba turėtų patenkinti numatomus įmonių šešių mėnesių veiklos poreikius.

Be to, tokią paramą taip pat gali gauti įmonės, kurios (dar) nepatiria sunkumų, jeigu dėl išimtinių ar nenumatytų aplinkybių, tokių kaip COVID-19 protrūkis, joms kyla didelis likvidumo poreikis ir laikomasi atitinkamų sąlygų, visų pirma susijusių su atlygio, kurį naudos gavėja privalo sumokėti už valstybės garantiją arba paskolą, dydžiu.

Siekiant išvengti dirbtinio ekonomiškai negyvybingų įmonių išlaikymo rinkoje, įmonės, kurios per pastaruosius 10 metų jau gavo tokią paramą, apskritai negalėtų pretenduoti į tolesnę pagalbą (principas „pirmą ir paskutinį kartą“). Tačiau išimtinėmis ir nenumatytomis aplinkybėmis, tokiomis kaip COVID-19 protrūkis, Komisija **yra pasirengusi** po individualių pranešimų priimti šios taisyklės išimtis.

Be to, Gairės dėl sanavimo ir restruktūrizavimo leidžia valstybėms narėms sukurti atskiras paramos MVĮ ir mažesnėms valstybės valdomoms įmonėms schemas, be kita ko, siekiant patenkinti didelį likvidumo poreikį laikotarpiu iki 18 mėnesių. Pavyzdžiui, 2019 m. vasario mėn. Komisija patvirtino 400 mln. EUR paramos schemą Airijoje², kad rengiantis „Brexit’ui“ būtų tenkinami MVĮ kylantys dideli likvidumo ir sanavimo bei restruktūrizavimo poreikiai. Airijos valdžios institucijos dabar perplanavo šią priemonę taip, kad padėtų įmonėms atsilaikyti prieš COVID-19 protrūkį. Panašios paramos schemas jau taikomos ir kitose valstybėse narėse, konkrečiai, Suomijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje, taip pat tam tikruose Austrijos, Belgijos ir Ispanijos regionuose. Komisija yra pasirengusi padėti kitoms valstybėms narėms skubiai sukurti panašias schemas, jei to reikia. Jei valstybės narės nori dėl COVID-19 protrūkio padidinti patvirtintų schemų biudžetą mažiau negu 20 %, apie tai pranešti nereikia, ir valstybės narės tai gali padaryti tiesiogiai, be tolesnio Komisijos įsikišimo. Pranešus apie biudžeto didinimą didesne negu 20 % suma, taikoma supaprastinta vertinimo procedūra.

Pagalba siekiant kompensuoti įmonėms žalą, patirtą dėl COVID-19 protrūkio

SESV 107 straipsnio 2 dalies b punktas leidžia Komisijai patvirtinti valstybės narės pagalbą, skirtą kompensuoti žalai, patirtai tiesiogiai dėl gamtinių nelaimių ar ypatingų įvykių.

Tam, kad įvykis būtų laikomas ypatingu, jis turi būti i) nenumatomas arba sunkiai numatomas; ii) didelio masto ir (arba) ekonominio poveikio; iii) ypatingas, t. y. smarkiai skirtis nuo įprastinių rinkos veikimo sąlygų. Komisija mano, kad COVID-19 protrūkis laikytinas tokiu ypatingu įvykiu Europos Sąjungoje.

Pagal SESV 107 straipsnio 2 dalies b punktą patvirtintos priemonės gali būti skirtos konkrečių sektorių paramai schemų forma arba konkrečioms įmonėms. Todėl ši galimybė gali būti naudinga valstybėms narėms norint parengti schemas visų tipų įmonėms iš ypač

² SA.53350 (2019/N) – Airija – Sanavimo ir restruktūrizavimo pagalbos schemas biudžeto didinimas (SA.49040 su pakeitimais, padarytais siekiant įtraukti laikiną restruktūrizavimo paramą, teikiamą pagal SA. 50651)

skaudžiai nukentėjusių sektorių, pvz., aviacijos, turizmo, apgyvendinimo ir maitinimo, ar siekiant suteikti individualią paramą konkrečioms bendrovėms.

Rengdamos tokias schemas, valstybės narės gali pasisemti patirties iš praeities arba pasinaudoti konkrečių atvejų praktika. Pavyzdžiui, po Rugsėjo vienuoliktosios išpuolių Komisija patvirtino Prancūzijos ir Vokietijos paramos schemas, pagrįstas SESV 107 straipsnio 2 dalies b punktu: jų tikslas buvo padengti 2001 m. rugsėjo 11–14 d. oro vežėjų patirtus veiklos nuostolius, susidariusius po išpuolių uždarius oro erdvę³. Vėliau, atsižvelgdama į 2010 m. balandžio mėn. Islandijos vulkano išsiveržimą ir tvyrantį pelenų debesį, Komisija patvirtino Slovėnijos paramos schemą, kuria siekta dengti 60 % ekonominių nuostolių (palyginti su padėtimi, jei nelaimė nebūtų įvykusi), kuriuos oro vežėjai ir oro uostai patyrė po nelaimės, kol įmonės vėl galės veikti įprastai⁴.

SESV 107 straipsnio 2 dalies b punktas valstybėms narėms taip pat leidžia kompensuoti nuostolius renginių organizatoriams, jei renginiai, tokie kaip koncertai, festivaliai, sporto varžybos, kultūros ar komercinės mugės, atšaukiami tiesiogiai dėl ypatingo įvykio jų teritorijoje. 2020 m. kovo 10 d. Komisija gavo pranešimą iš Danijos (pirmą ir kol kas vienintelį pranešimą apie valstybės pagalbą, susijusį su COVID-19 protrūkiu) dėl kompensavimo renginių, kuriuose numatyta daugiau kaip 1 000 dalyvių ir kurie turėjo būti atšaukti dėl COVID-19 protrūkio, organizatoriams schemas. Gavusi Danijos pranešimą, Komisija per 24 valandas nusprendė šią priemonę patvirtinti. Vadovaudamasi šiuo precedentu, Komisija yra pasirengusi padėti kitoms valstybėms narėms, kurios nori įgyvendinti panašias priemones.

Visų priemonių, kurių imtasi pagal SESV 107 straipsnio 2 dalies b punktą, atveju turi būti tiesioginis priežastinis ryšys tarp kiekvienam naudos gavėjui suteiktos pagalbos ir ypatingo įvykio atneštos žalos, o bet kokia pagalba turi būti ne didesnė negu būtina žalai kompensuoti. Šiame kontekste Komisija yra pasirengusi dirbti su valstybėmis narėmis, kad būtų rasti praktiški sprendimai, įskaitant, pavyzdžiui, apytikslų verčių naudojimą siekiant nustatyti ekonominę nuostolį, kaip reikalaujama ES taisyklėse.

³ SA 269/2002 – Vokietija – Tiesioginių nuostolių, patirtų 2001 m. rugsėjo 11–14 d. uždarius išorės oro erdvę, kompensavimas; SA 309/2002 – Prancūzija – Aviacijos saugumas – Išlaidų kompensavimas po 2001 m. rugsėjo 11 d. išpuolių.

⁴ SA.32163 – Slovėnija – Nuostolių, kuriuos dėl 2010 m. balandžio mėn. žemės drebėjimų Islandijoje ir po to išsiveržusių pelenų debesies patyrė oro vežėjai ir oro uostai, pasekmių atitaisymas.